

והרשב"א הקשה מרצנים שנאמר בהם 'ואל תטמאו בהם'. ושמו סבר הריב"מ ששם שונה מפני שהם מינים הטמאים בעצמם לכך נקט הכתוב לשון טומאה בהכניסם אל הגוף.

'במזיד ולא אתרו ביה, בשוגג ולא אתידע ליה'. לא אמר 'אי נמי בשוגג...'. כיון שהכתוב מדבר על שניהם, על המזיד ועל השוגג, כדכתיב ומפשעיהם לכל חטאתם, וכן הוא לפי האמת שמדובר על טומאת מקדש וקדשיו בודון ובשגגה. וגם הקושיא היתה על שני הדברים: במזיד – בר קטלא הוא, בשוגג – בר קרבן (ע' בחדושי הנצי"ב).

*

'לימוד מסכת שבועות מסוגל לירידת גשם' (ספר המדות לר"ג מברסלב, ע' 'שבועה').
אולי מקורו ממה שאמרו (בתענית ח) אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה. ובלמוד עניני הזהירות כמוצא פי האדם, מתרבים בעלי אמנה. (ר' עוד במובא בב"מ כה:).
ונראה סמך לדבריו מהכתוב בירמיה (כג) 'כי מפני אלה... יבשו וגו'. וכן אמרו שבעוון שבועה רעב בא לעולם. וע' שערי קדושה; בן יהודע להלן לט.

דף ח

'שפיכות דמים נמי היכי דמי, אי במזיד בר קטלא הוא... במזיד ולא אתרו ביה'. נראה פרושו, שאין עדים שהרג, שאם יש עדים אלא שלא התרו – הלא נידון בהכנסה לכיפה כדתנן בסנהדרין פא: והיא עונשו וכפרתו (כ"ג פשוט).

'התם נגיעה דאכפר ליה, וקרנן לאישתרויי בקהל'. בספר באר שבע כתב שצריך לגרוס 'לאישתרויי בקדשים', אבל 'בקהל' אין לו פירוש שהרי אין הקרבן מעכבו מליכנס לפנים מן החומה, שיותר להכנס מיד עם תגלחתו הראשונה. ואם הכוונה להתר תשמיש המטה [ואז יתכן לגרוס 'באהל' במקום 'בקהל'], הלא כבר בלילה שלאחר שבעת הימים מותר בזה. [וכן בא אלי אגרת מארץ ישראל: זכורני כשלמדנו מסכת שבועות בישיבה הגדולה בימי הקדושים אשר בארץ, היינו מגיהים לאשתרויי באכילת קדשים, ממש כדברי מר'].
ויש מי שבאר שאף אם מן הדין מותר בתשמיש בלילה שלאחר שבעת הימים, אבל ודאי לא יעשה כן משום שיהא בעל קרי ולא יוכל למחרת להכניס ידיו לעזרה ליתן עליו מדם האשם ומלוג השמן על בהונתיו, כי יוצרך עוד הערב שמש. על כן שייך לנקוט לשון זו, שהקרנן בא להתירו בתשמיש בפועל (חדושי הגר"ר בענגיס ח"א נג,ה).

וביד יהודה כתב לפרש (עפי"ד רש"י מנחות צא: ד"ה הני מילי) גרסת 'באהל' – שהמכוון על ביאת מקדש. ע"ש ובשו"ת חיים שאל קא, ב. וע"ע במובא במנחות ד).

– האחרונים עמדו על סתירת הסוגיא שבכאן ובמנחות צא: – האם חטאת דמצורע בא רק להתירו או לכפר. ע' שו"ת חתם סופר או"ח קעד; יד יהודה וחדושי בית מאיר כאן; חדושי הגר"ר בענגיס ח"א נג. אגרות משה י"ד ח"ד כג,ה. וע"ע בספר קדשי שעה.

'ורבי יהודה אמר לך, ההוא מיבעי ליה כי היכי דעביד לפני ולפנים הכי נעביד בהיכל... ורבי יהודה, אי מההיא הוה אמינא ניתי פר ושעיר אחריני ונעביד, קמ"ל'. אין כוונת ר' יהודה שוכפר על הקדש משמעו בהיכל, על הפרוכת – כי אז אין מובן המשך הלשון וכן יעשה לאהל מועד. ועוד, חבירו מוכיח עליו ש'הקדש' הכוונה לפני ולפנים, דכתיב וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד... אלא כוונתו שלולא המלים על הקדש הייתי מפרש את הכתוב כך: וכפר מטמאות בני ישראל, וכן יעשה – את כל הכתוב בענין, שחיטת פר ושעיר וזריקת הדם – באהל מועד. לכן כתוב וכפר על הקדש... להורות שרק את הכפרה שהיא הזריקה שעל הקדש, אותה יעשה גם באוהל מועד, הרי שהמלים 'על הקדש' באות לציין את מקום זריקת הדם, ולולא מלים אלו היתה משמעות הכתוב שכל העשיות יעשה שוב באהל מועד (משך חכמה אחרי טז, טז).

יש להעיר שמלשון ר"י בן מגאש משמע שפרש כוונת ר' יהודה 'וכפר על הקדש' – הוא ההיכל.

'לא צריכא דאתידע ליה סמוך לשקיעת החמה...' משמע שאם חטא קודם שקיעת החמה – מביא חטאת בו ביום. ואולם הגאון בעל תבואות שור כתב שכשם שאין מקריבין תודה בערב יום הכיפורים לפי שממעט מזמן אכילתה ואין מביאין קדשים לבית הפסול, כמו כן שאר קרבנות הנאכלים אינם קרבים בערב יוהכ"פ מפני אותו הטעם, הגם שהם חובות שהכפרה תלויה בהם. ולדבריו יקשה מדוע הוצרכו לומר 'סמוך לשקיעת החמה'?

ויש לתרץ לדעתו שכאן אמרו בשיטת רבי שמעון, והוא הלא סובר (בפ"ח דובחים ובפ"ג דמעשר) שאין לחוש להבאת קדשים לבית הפסול, ועל כן לשיטתו הוצרכו לומר שלא הספיק להביאו כי לא נודע לו אלא סמוך לשקיעת החמה (עפ"י אבני נזר או"ח תנט, יח).

(ע"ב) 'אי כתיב 'מחטאתם' – כדקא אמרת, השתא דכתיב לכל חטאתם להנך דאתו לכלל חטאת'. יש לפרש, כיון שאין כתיב 'מחטאתם' כמו 'מטומאתם' 'ומפשעיהם' – הכוונה שמכפר על הפשע הזה עצמו, מה שנעלם ממנו ידיעתו ונגרם החטא בשל כך. ומכאן שהמדובר על זה שהיתה לו ידיעה בתחילה (חדושי ר' מאיר שמחה. ובוה יישב שתי קושיות שהקשו בתוס').

'זכי מאחר שאינו מכפר למה תולה? אמר ר' זירא: לומר שאם מת, מת בלא עון. אמר ליה רבא: אם מת מיתה ממרקת? אלא אמר רבא: להגן עליו מן היסורין'. נראה שגם רבי זירא מודה שמועיל להגן מיסורים, שכך מתפרשת 'תליה' בכל מקום, אלא שמוסיף שמת ללא עון (חדושים ובאורים).

אפשר שנחלקו אם המיתה ממרקת כאן, שהרי לא נודע לו החטא ולא עשה עליו תשובה, והרי אמרו (ביומא פה): שאין מיתה מכפרת ללא תשובה. ורבא סובר שמ"מ כיון שהוא שוגג ואינו יודע – מועילה מיתה למרק. ורק במזיד כשמת מתוך רשעו אינו מתכפר, כדאמר רבא בסנהדרין מז.

אם תאמר, למה לא אמרו שתולה לו כדי שיהא בלא עון עד שיוודע לו. וי"ל שאין מסתבר שייחשב בלא עון באופן זמני, ולכשנודע יחזור העון ויעור.

וא"ת שמא בא לכפר כפרה גמורה בכל משך חייו אם לא יודע לו לעולם. ואם תמצי לומר שאכן זו כוונת רבי זירא, שאם מת הריהו בלא עון משעת הבאת השעיר, ו'תולה' דקאמרינן היינו כפרה בתנאי שלא יודע לו. [ואין לתמוה על לשון 'שאם מת', שכיו"ב מצינו בר"י מגאש (ט). שפירש הנפ"מ בכפרת שעירי הרגלים על מה שמכפרים שעירי ר"ח, בטומאה שאירעה קודם הרגל ומת אחר הרגל קודם ר"ח הבא. הרי שאף שיש משמעות בהקדמת זמן הכפרה, ראה צורך לומר שמת. ויתכן משום שיעקר קביעת

מדרגת הנפש וכפרתה הוא בזמן המות כמוש"כ במי השלוח עה"פ לפתח חטאת רובץ]. אך רבא שהקשה עליו דמיתה ממרקת, משמע שלא סבר כן. ושמה היינו גופיה דאמר רבא שמגנת מן היסורים.
 ויותר נראה שמ'לכל חטאתם' משמע שמעווד להביא חטאת, על כן אין במשמע שמכפר רק אם לא יודע. ומ"מ אם תולה עד שיוודע ומת בינתים קרינן ביה 'לכל חטאתם' כיון שראוי היה לחטאת לכשיוודע.
 נמצא לפי זה שבאין בה ידיעה בתחילה נתכפר בהחלט בין כשנודע לבסוף (בשעיר החיצון דיוהכ"פ) בין שלא נודע (בשעיר הרגלים), אבל היתה לו ידיעה מתחילה חמור יותר (בכך שידע ונעלם) ואין לו כפרה גמורה עד שיוודע לו או עד שמת.

'...ונפקא מינה להיכא דלא עבד חיצון... ונכפר חיצון אדידיה ואמאי דעביד פנימי? – נפקא מינה לטומאה דאירעה בין זה לזה. ולא אמר כמקודם, נפקא מינה כשלא עשה פנימי – בארו בתוס' שאם אין אלא שעיר אחד יעשו את הפנימי ולא את החיצון. וכבר תמהו האחרונים, הלא אי אפשר לעשות את הפנימי ללא שעיר נוסף לעזאזל שהרי שני השעירים מעכבים זה את זה. ושמה לשון 'אחד' לאו דוקא אלא כלומר מלבד השעיר המשתלח (ע' רש"ש וגליון הש"ס).
 ובמצפה איתן חידש שרק כאשר ישנם לשני השעירים, הם מעכבים זא"ו, אבל בדליכא – אינם מעכבים.
 ויש להוכיח מדברי הגמרא שאין מקריבים חיצון קודם עבודת היום בפנים, וכמו שכתב הרמב"ם (עבודת יוהכ"פ ה, ג.) 'איל ושעיר המוספין שעשה אותן קדם עבודת היום – אינן כלום'. ולכך כאשר יש רק שעיר אחד אין מקריבים את החיצון שהרי פנימי לא קרב (עפ"י חזון איש או"ח קכו, יד).
 ויש שפרשו שזו כוונת התוס', שאם אין לו אלא שעיר אחד הלא אי אפשר להביא החיצון כיון שהפנימי מעכב את החיצון ולא יצויר חיצון קודם פנימי, ולכן גם כשאין אלא שעיר אחד וא"א להגריל – לא יעשו החיצון (עפ"י אבני נזר או"ח תנו, לג. וע"ע חדושים ובאורים).

ע' בפני יהושע (כאן ובדף הקודם) שהמשא-ומתן שבגמרא אינו מוסב רק על דין שמים, איהו קרבן תולה ומגן מן היסורין של חטא פלוני, אלא נפקא מינה בכל זה לענין להקריב של זה בזה, כגון שהשעיר הפנימי אבד והקריב אחר תחתיו, ונמצא, האם ניתן להקריבו כשעיר חיצון, וזה תלוי אם יש כפרה אחת משותפת לשניהם. יעו"ש באורך.

'אמר קרא אחת – כפרה אחת מכפר ואינו מכפר שתי כפרות. אף על פי שמכפר גם על זדון טומאת וקדשיו כדקתני מתניתין, יש לומר שאין נחשב 'שתי כפרות' אלא כשמכפר מה שקרבן אחר מכפר, כמו שכתבו התוס'. [ומטעם זה 'קודש' ו'מקדש' אין נחשבים שתי כפרות, שקרבן אחד לשניהם] (עפ"י תורת חיים).

ובספר ראב"ן פירש באופן אחר – לתרץ קושיא זו – שהנידון בסוגיא זו הוא על כפרת מזיד, והיא 'כפרה אחת', אבל תלייה אינה בכלל 'כפרה'.

דף ט

'סבר לה כר' מאיר דאמר כל השעירין כפרתן שוה. יש מקשים: כיון שלר' ישמעאל אין הבדל לענין חיוב קרבן אם יש לו ידיעה בתחילה אם לאו – אם כן השעיר הפנימי, כשם שמכפר על 'יש בה ואין בה', כמו כן יכפר על 'אין בה ואין בה'?
 יש שאמרו שלדעת רבי ישמעאל אכן הפנימי אינו מכפר אלא על זדון טומאת מקדש וקדשיו [כדכתב